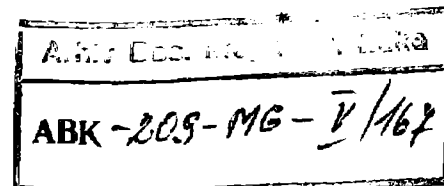

ARHIV BOSANSKE KRAJINE
BANJA LUKA

VELJKO DJORDJEVIĆ

PISMO MEMOARSKOG KARAKTERA DIMITRIJU BAJALICI

L e g e n d a :

- Odgovor na pismo D. Bajalice u vezi nacрта teksta za Simpozij o radničkom pokretu u Banjoj Luci "Šestoju- nuarska diktatura i Učiteljska škola". Kseroks kopi- ja teksta pod istim naslovom u Zbirci memoarske gradje;
- Pismo od 12 stranica mašinom kucanog teksta ;kopija autorizirana potpisom Veljka Djordjevića, a original upućen D. Bajalici 9. marta 1976.
- vremensko razdoblje sjećanja 1929-1935. godine.-

Banja Luka, 5. febr. 1976.-

Arhiv Bos. krajine B. Luka

ABK-203-MIG-V/167

Dragi Baja,

Zahvaljujem Ti na pismu i na povjerenju u mene i moja kazivanja, ali mi je stvarno žao što Ti više ne mogu pomoći jer je vrijeme izbrisalo iz sjećanja mnogo od onoga što bi bilo korisno šire osvjetliti. Preporučio bih Ti da se sastaneš sa Vojom Rakićem koji Ti svojim sjećanjem može mnogo štošta šire objasniti, posebno povezivanje učenika Realne gimnazije i Učiteljske škole.

Zaista si lijepo cjelinu zbivanja zahvatio i objasnio, ali bi trebalo unijeti izvjesne izmjene i dopune da bi se dobila zaokružena cjelina. Moja će Ti sjećanja možda malo pomoći, a Ti sam oojeni šta bi trebalo da udje u definitivni tekst.

Moje primjedbe daću Ti po tačkama kako si predložio.

1) Možda bi trebalo ovdje spomenuti iznevjerena očekivanja, posebno radničke klase, u novoj državi koja se brutalno u periodu Obznane obračunavala sa svim što je bilo napredno, pa čak i liberalno.

2) Trgovina je bila dosta jaka i bila pretežno u rukama srpske buržoazije i Jevreja. S obzirom na značaj i ulogu trgovačkog kapitala u Banjoj Luci djeluje nekoliko banaka i filijala banaka iz drugih gradova.

3) Nije spomenut u dovoljnoj mjeri i veoma živ politički život, posebno uloga partijske organizacije koja ni u toku Obznane nije prestajala sa radom, zahvaljujući takvim partijskim kadrovima kao što je bio Pavo Radan, jer se prestrójila i prilagodila ilegalnim uslovima rada.

Nakon kratkog zatišja i prilagodjavanja u vrijeme donošenja Obznane (zatvaranje Radničkog doma, zatvaranja radničkog kina, oduzimanja sindikalnih prostoriya itd.) sindikalna organizacija po strukovnim sindikatima oživjela je rad. Nastojanja Zvonaša nisu urodila plodom, kao ni režima da onemogućí sindikalnu aktivnost. Nezavisni sindi-

kati afirmišu se u ekonomskim, socijalnim i kulturnim akcijama. U politički rad uključuje se srednjoškolska omladina Realne gimnazije, posebno zahvaljujući aktivnosti profesora Akifa Šeremeta. Tu je i napredno djačko društvo "Mladost", gdje su počeli da politički stasaju Veso Masleša i Fadil Maglajlić, a za njima naša generacija.

6.- Bio sam sekretar Mjesnog komiteta SKOJ-a u Banjoj Luci 1926-1929. godine i znam da nije bilo skojevske organizacije u Učiteljskoj školi u to vrijeme, mada je u njoj bilo mnogo naprednih djača s kojima smo kontaktirali.

Sa Tatomirom Zagorcem susreo sam se nekoliko puta u Banjoj Luci jer je ovdje imao neke svoje rođake, mislim Vukovića. I tada sam stekao utisak da je politički bio veoma napredan, ali i prilično bojažljiv i zastrašen zbog neke provale koju je doživio izvan Banje Luke. Kad je došao zbog nečega pod udar zakona, pomogao mu je Vuković da se izvuče jer je radio u Državnom tužilaštvu.

Slavko Zagorac bio je mlađji od Tatomira, ali ne znam da li su braća. Kao što znaš, Slavko je živio u Banjoj Luci i već tada jako dobro igrao nogomet. Poslije je otišao u Sarajevo. Mislim da nije bio član Partije.

Na Tatomira je veliki uticaj imao njegov rođjak Branko Zagorac, koji je već tada bio komunista i radio kao profesor u Banjoj Luci. Pored političkog rada u gradu, Branko Zagorac se šire aktivizirao na vezi sa partijskom ćelijom u selu Kola, koja je postojala od 1929. god.

7.- Niko Miličević i Akif Šeremet bili su veoma dobri drugovi, bolje rečeno prijatelji koji su se stalno družili. Oni su se dogovarali oko političkih akcija u vezi izbora, koliko se sjećam 1925. i 1928. godine. Niko Miličević je stanovao u jednoj kući u sadašnjoj ulici Pave Radana. Sjećam se da sam u nekoliko navrata sa Akifom Šeremetom i Vilkom Vinterhalterom išao u kuću Nike. Za jednu takvu posjetu sjećam se da je bila vezana za politički zbor Zemljoradničke stranke. Inače smo na ovakve zborove išli i koristili ih za rasturanje letaka i druge akcije. Za ovaj spomenuti

Arhiv Bos. krajine B. Luka

ABK 305-116-4 / 1167

slučaj vezan za zbor Zemljoradničke stranke, sjećam se da smo organizovali dočekivanje zemljoradnika na prilazima gradu i dijelili im letke. Na tim letcima bile su parole koje je trebalo da oni na zboru uzvikuju. Razumije se da se radilo o partijskim letcima.

Inače smo letke pretežno dobivali iz Zagreba jer je za Pokrajinski komitet u Zagrebu i bila vezana naša partijska organizacija, mada su preko Vese Masleše uspostavljane veze i sa Beogradom.

9.- Učiteljska škola održavala je linijom djaka kontakte sa Realnom gimnazijom, u kojoj je veoma aktivno radilo djačko društvo "Mladost". O toj povezanosti, kao što sam Ti napočetku napisao, trebalo bi da se konsultuješ sa Vojom Rakićem jer on to najbolje zna budući da sam u to vrijeme ja već ma'urirao. Neke podatke sigurno bi mogao dati i Aleksandar Jokanović, koji zaista mnogo zna o političkim prilikama i odnosima u Banjoj Luci.

10.- Milovan i Miloš Popović bili su u političkom opredjeljenju dva suprotstavljena pola, što se odrazilo i na njihove međusobne odnose mada su bili braća. Kasnije čak nisu ni govorili. Iz njihovog kasnijeg odnosa, kada su bili na studiju u Beogradu, poznat je politički stav "Da će razgovarati preko nišana puške" jer je, kao što već znaš, Milovan bio krajnje desničarski orijentisan. U 1936. godini u Banjoj Luci Milovan je bio najistaknutiji ideolog desničarske studentske organizacije UNA, koja je na svakom koraku napadala KAB (Klub akademičara).

Mi smo u početku bili prema Milošu rezervisani, baš zbog toga što je bio brat Milovana. Ubrzo smo konstatovali da toj rezervisanosti i nepovjerenju nema mjesta. Vjerovatno Ti je poznato da je Miloš zadnji razred Učiteljske škole završio u Beogradu da bi se mogao upisati na studij. Milo se sa nama partijski povezoao, koliko se sjećam 1932/33. godine. Mislim da je kao djak postao član SKOJ-a, a ubrzo i član Partije. Povezao se sa mnom i Vilkom Vinterhalterom, a naročito sa Asimom Alihodžićem, također članom KPJ. Miloš Popović nam je imponirao svojom nevjero-

Arhiv Dos. krajine B. Luka

ABK 209-MG-V/167

vatnom marljivošću, sistematičnošću i studioznošću. Pokazivao je veoma širok obim interesovanja za sve oblasti.

13.- To je bio period prestrojavanja partijske organizacije, koja nije prestajala sa radom, ali je prešla u dublju ilegalnost. Godine 1929. od članova Partije kojima je sudjeno spomenuo bih Edu Kunšteka (kome je sudjeno u Sarajevu) i Avdu Čardžića, kome je sudjeno poslije povratka sa Kongresa u Drezdenu.

Kurs za dozanje ustanka bio je pogrešan, a isto tako i direktiva za stvaranje ilegalnih sindikata. Međutim, na ovim direktivama i mi smo u Banjoj Luci radili. Stvorili smo nekoliko grupa ilegalnih podružnica sindikata. Uočili smo da se taj rad skoro poistovjetio sa radom ilegalne partijske i skojevske organizacije. U ovim grupama bili su ili članovi Partije i SKOJ-a ili simpatizeri Partije. Išao sam na sastanke grupa ilegalnih sindikata kao član Mjesnog komiteta Partije, grupa u formi ćelija od 3-5 članova. Jedina veća grupa ilegalnog sindikata bila je među kožarcima i obućarima u kojoj su bili Ethem-Leda Karabegović, Muhamed Kazaz, Smajo Fazlić, Bjelajac ~~Stojan~~ Stanko i još nekoliko drugova, mislim da su bili iz Gornjeg Šehera. Ova grupa se mahom konspirativno i sastajala u Gornjem Šeheru.

Ovi konspirativni sindikati nisu bili prihvaćeni od strane radnika. I tu se moralo biti na oprezu u pogledu uključivanja ljudi u ilegalni sindikalni rad. Zbog toga nije ni bilo rezultata. Na odredjen način, dolazilo je do dupliranja rada skojevskog i partijskog rada sa radom ovih ilegalnih sindikalnih grupa. Čak i da nije bilo ovih i ovakvih sindikalnih grupa isti bi rezultati bili jer su svi oni koji nisu bili članovi Partije bili simpatizeri ili oni koje smo već pripremali za prijem u SKOJ ili Partiju.

Mada smo dobili direktive vezane za pripremanje ustanka, nismo ništa mogli konkretnije uraditi osim interesovanja za prikupljanje oružja i pokušaja da nadjemo oslonca u vojsci. No, veoma brzo došli smo do zaključka da je takav kurs pogrešan i mi smo napustili rad na pripremanju za ustanak. Svakome ko je iole logičnije razmišljao tre-

Arhiv Bos. krajine B. Luka

ABK 209 - MG - V / 167

balo je da bude jasno da političke prilike nisu bile takve da čak ako bi se i organizovao ustanak bude rezultata. To je svakako tematika za istorijsku analizu.

Pošto su se radnici uključivali u redovne legalne sindikate, koje smo zvali "žutima", mi smo zaključili da članovi Partije i SKOJ-a treba da se uključe i da rade u njima da ne bi Dušan Balaban i njemu slični zauzeli busiju u sindikalnim podružnicama i organizacijama. Naši članovi Partije i SKOJ-a organizovano se uključuju u postojeći sindikat i vode kurs stvaranja frakcija i preuzimanje vodećih pozicija u rukovodstvima. U redovima kožaraca i obučara stalno je Partija imala snažan uticaj i mogla je ostvariti svoje puno djelovanje jer su ovu sindikalnu organizaciju vodili i politički usmjeravali članovi Partije: Muhamed Kazaz, Abduselam-Šandor Blekić, Ethem-Leda Karabegović, Smajo Fazlić i drugi.

Poseban značaj ima formiranje radničkih zadruga. U 1932. godini formirano je pet radničkih zadruga, od kojih je najznačajnija Prva banjalučka obučarska zadruga na čelu sa Muhamedom Kazazom. Ova zadruga sastojala se od članova Partije, članova SKOJ-a i simpatizera. Na zadružnom udruživanju posebno su bili angažovani Kazaz, Leda i Šandor.

14.-

U Realnoj gimnaziji značajan je bio rad dječakog udruženja "Mladost", a kasnije "Mlada Jugoslavija". Posebno treba istaći da je politički rad sa omladinom predstavljao jedan od osnovnih zadataka u radu Partije i SKOJ-a, istovremeno sa radničkom i srednjoškolskom omladinom. Formiraju se grupe sastavljene od radničke i srednjoškolske omladine, naročito u periodu 1932-1934. godine. U tim grupama politički se radiše i pripremali omladinci za prijem u SKOJ i Partiju.

Tačno je da su inicijative za političko povezivanje srednjoškolskih dječakih društava išle partijskom linijom, koja se sprovodila putem SKOJ-a i politički naprednih djaka. Svakako da je greška bila u tome što se u Učiteljskoj školi nije formirala skojevska organizacija, a za to su postojali i uslovi i kadrovske mogućnosti. Ni sam ne mogu ob-

Arhiv Doc. krajine B. Luka

ABK 209-146-^V/167

jasniti zašto smo toliko, da tako kažem, sektašili u pogledu formiranja. Vjerovatno je bojazan od moguće provale bila glavni razlog, ali je ta mogućnost i na drugoj strani postojala, tako da je, sve u svemu, ipak promašaj što se nije više radilo u političkom smislu među učenicima Učiteljske škole, posebno zbog toga što je među đacima bilo mnogo onih koji su po svom socijalnom porijeklu predstavljali takav potencijal koji se nije smio politički izgubiti.

Sa nekim učenicima i učenicama već ranije smo uspostavili političke kontakte. Neki su se već tada vezali za postojeće skojevske organizacije. Ove skojevske ćelije bile su na teritorijalnom principu ili na principu grupnog druženja. Neki učenici su i tada i kasnije uključivani u politički rad koje je Partija organizirala, uključujući i rad na terenu među radnicima. Međutim, tih se učenika ne mogu sjetiti. Sjećam se samo uključivanja u takav rad Ruže Oljače.

Neposredno poslije svog puštanja iz zatvora, ali najvjerovatnije 1930. ili 1931. godine održao je u Banjoj Luci Veso Masleša jedan sastanak u kući Jure Begića, inženjera šumarstva (on je bio naš prvi ministar šumarstva u Vladi BiH poslije Oslobođenja), koji je bio naš simpatizer. Stanovao je, mislim, negdje na kraju ulice fra Grge Martića. Sastanak je sazvao Pavo Radan. Na ovom sastanku bilo nas je 8-10. Koliko se sjećam, bili su prisutni: Pavo Radan, Veso Masleša, Asim Alihodžić, Muhamed Kazač, Safet Filipović, Stevo Nešić, Branko Zagorac, ja i još neko. Vilko Vinterhalter na ovom sastanku nije bio prisutan. Koliko se sjećam, na ovom sastanku bio je prisutan i Jure Begić.

Veso nas je upoznao sa političkom situacijom vezano za 6.-to januarsku diktaturu, njene ciljeve, suštinu i posljedice. On je posebno naglasio da je oštrica režima uperena protiv komunista, a i da je zavedena zbog komunista i svega onoga što je bilo progresivno. Govorio je i o ubistvu Djure Djakovića.

Veso se posebno zadržao na režimu naglašavajući da se on svom žestinom bacio na Partiju i njene kadrove i da su svi uhapšeni za koje je režim pretpostavljao da bi mogli biti članovi Partije i SKOJ-a. Zatim je govorio

Arhiv. Doc. brojno B. Luka

ABK 209-146-5/167

o zabrani rada svih naprednih organizacija. Uglavnom, dao je ocjenu političkih prilika, ocjenu kakvu je imalo političko rukovodstvo.

Sve ovo spominjem radi lakše orijentacije kada je održan ovaj sastanak. Spomenuo sam raspon godina kada je sastanak održan jer lično nisam siguran, a ne bih želio da napravim grešku. Znam samo da je održan u jeku trajanja 6-to januarske diktature.

Sa najviše političkog refleksa na ovom je sastanku govorio Pavo Radan. Smisao cjelokupne naše diskusije bio je vezan za našu dalju partijsku praksu u smislu kako raditi dalje, kako u tim teškim uslovima sačuvati kadrove da ne budu provaljeni i uhapšeni. Zbog toga je izvana izgledalo da se manje radi, a radilo se dosta ozbiljno i predano, po mnogim stvarima čak i više nego prije ali skriveno od javnosti jer smo se plašili da se javno eksponiramo kao komunisti i progresivni ljudi, što bi izazvalo pozorenje i sumnje policijskih organa. Svaka javnost rada mogla je potvrditi sumnje o komunističkom opredeljenju, posebno svih koji su bili u policijskoj kartoteci kao sumnjivi, a takvih je bilo mnogo.

Lice koje pominješ kao učitelja plesa je Ivića Makor, stolarski radnik, koji i danas živi u Banjoj Luci.

U tom vremenu Veso je često dolazio u Banju Luku, a i mi smo išli na konsultovanje kod njega u Beograd. Na taj način ostvarivali smo partijsku liniju u našem političkom radu. To je bilo naročito značajno kad je dolazilo do prekidanje političkih veza sa Pokrajinskim komitetom u Zagrebu, s kojim smo stalno i bili povezani. Uzgred rečeno, nikada se do tada nismo povezivali sa Sarajevom, već sa Zagrebom i Beogradom. U Beograd kod Vese Masleše išli smo Asim Alihodžić, Vilko Vinterhalter i ja. Međutim, najčešće smo išli Asim Alihodžić i ja, a naročito Asim.

Što se tiče kontakata Vese sa Lazičićem i Viktorom Gutićem napomenuo bih da su svi ti kontakti bili vezani sa nastojanje Vese da o svemu bude izvorno infor-

Arch. Bos. krajine B. Luka

ABK 209-MG-V/167

nisan. Zbog toga je ostvarivao neposredne kontakte sa ljudima različitih političkih profila, uključujući i reakcionare. U tom svjetlu treba gledati i Vesine sastanke sa Lazičićem da bi preko njega doznao o političkim smjerenjima Moljevića. Vjerovatno Ti je poznato da je Lazičić bio usko povezan sa Moljevićem, s kojim je 1941. godine otišao u četnike. Na sličan način je, na izravan način, pokušao da preko Viktora Gutića sazna što je moguće više o smjerenjima HSS i frankovaca. Sve je to bilo u toliko značajnije što se preko ovih ljudi moglo doznati nešto šire o političkim platformama njihovih rukovodstava u Beogradu i Zagrebu.

Sasvim si tačno zapazio da je izvršen svojevrsni pritisak da se ne prikazuju antisovjetski filmovi. Tu smo uspjeli, ali nismo uspjeli ništa konkretno u pogledu pisanja režimskog lista "Vrbaske novine", koji je obilovao panflektima protiv komunista, komunizma i antosovjetizma. List će zastupati prvo liniju JNS, a poslije JRZ. Antikomunistički ton će nešto kasnije još više produbiti urednik Vlatko Kumarić na liniji JRZ.

15.- Bana Milosavljevića nismo rado dočekali, niti smo odobravali njegovu politiku. Bili smo ubjeđeni da u Banju Luku dolazi kao pouzdana ličnost kralja Aleksandra. Pretpostavljali smo da će biti protagonista velikosrpske politike i velikosrpskih pretenzija na području Bos. krajine.

Zbog tih predubjeđenja osuđivali smo podizanje palata u gradu jer smo smatrali da su ti građevinski objekti svojevrsni spomenici režimu, a da troškovi izgradnje padaju na leđa siromašnim slojevima u vrijeme teške ekonomske krize i besposlice. Tek kasnije postalo nam je jasno da je građevinska operativa imala i svoje socijalno opravdanje zbog zapošljavanja radnika na njihovoj izgradnji, a posebno i preduzeća su zapošljavala radnike na proizvodnji velike količine građevinskog materijala i opreme. To je u periodu krize bilo također značajno i za Banju Luku i šire.

Ban Milosavljević nije se politički eksponirao kao "produžena ruka režima na političkom polju". Zapravo, umjesto angažovanja u političkim stranačkim opredjeljivanjima

Arhiv Eoc. krajine B. Luka

ABK 209 - MG - 5 / 167

u Banjoj Luci i Bos. Krajini, on se usredsredio na organizaciju Banovine i uopšte javne uprave, građevinsku djelatnost na izgradnji grada, izgradnju škola na području Bos. Krajine, podizanju objekata za kulturu i razvijanje kulturnih vrijednosti (Podizanje Narodnog pozorišta, osnivanje Etnografskog muzeja itd.). Međutim, u cjelokupnoj svojoj praksi služio se diktatorskim metodama, metodama naređivanja bez pogovora, stilom rada koji nije trpio bilo kakva otežanja u sprovođenju datih naredjenja. U organizaciji Banovinske uprave tražio je disciplinu i odgovoran rad svih službi i pojedinaca.

Srpska carsija od njega nije dobila posebne beneficije, ali je snaga njegovog autoriteta bila takva da mu nisu mogli stavljati primjedbe na njegove odluke. Ona je posebno pozdravljala plan da se skine muslimansko groblje na mjestu gdje se preko puta "Palasa" nalazi gradski park, a i plan da se umjesto džamije na uglu izgradi Hotel "Palas". Ban je upliviao na Vakufsko mezarisko povjereništvo da se dobije zemljište za spomenutu izgradnju.

Neke mjere bana Milosavljevića nije odobravala banjalučka buržoazija jer:

- 1.- on nije želio da bude pod njihovim uplivom niti da sluša njihove savjete i sugestije, posebno one političke prirode oko šireg finansiranja nacionalističkih organizacija, društava i udruženja i
- 2.- što im je svojom djelatnošću oduzimao raniji politički monopol i upliv na razne tokove ekonomskog i političkog života u gradu i regionu.

Ban je želio da bude u svemu samostalan, a svojom svojeglavošću to je i dokazao. Na razne sugestije koje su iz buržoaskih domaćih političkih kuhinja pristizale on se nije uopšte obazirao. Milosavljević je tražio striktno i skoro vojničko sprovođenje naredjenja koje je on davao pojedincima i podređenim organizacijama.

Nema sumnje da je ban Milosavljević učvršćivao buržoaski režim u lokalnim i regionalnim okvirima, ali na svoj generalski način, a ne kao pion u rukama političkih klika grada (posebno velikosrba) ili slušalac onih koji su htjeli igrati ulogu sivih eminencija.

Arhiv Bos. krajine B. Luka

ABK 209-MG-V/167

17.- Razne nacionalističke organizacije bile su naročito aktivne u vrijeme do 1929. godine. U toku šestojanuarske diktature njihova aktivnost nije dolazila toliko do izražaja jer je umjesto njih sam režim djelovao u njihovom interesu, i to u punom obimu. Prije diktature zavedene 6. januara 1929. godine mi smo im se i ideološki, politički i fizički suprotstavljali. U prve dvije godine diktature (otvorenog karaktera) nije bilo takvih sukoba da bi bili vrijedni da se spomenu. Uzrok je u tome što smo izbjegavali da im se otvoreno suprotstavljamo zbog mogućih posljedica na naše skojevske i partijske kadrove.

Osim toga, ovdje treba imati u vidu i politiku bana Milosavljevića, koji zbog svog autoriteta nije želio bilo kakvu nekontrolisanu političku aktivnost organizacija koje su bile vezane za režim. Prema tome, ni on nije želio političke ekstreme u vrijeme svog banovanja. To je posebno značajno za Banju Luku i predstavlja određenu specifičnost za banjalučke političke prilike i odnose.

Međutim, tek poslije 1931. godine dolazi do zapaženije aktivnosti klerikalaca (klerikalac i križar Feliks Neđjelski i dr.) i frankovaca, a na drugoj strani velikosrpskih organizacija pod firmom jugoslovenstva.

Samo oživljavanje stranaka, kao što Ti je poznato, počinje pred organizovanje petomajskih izbora 1935. godine, mada su stranačka strujanja počela da se javljaju i nešto prije. Takva je bar bila situacija u Banjoj Luci.

20.- Na ove sastanke Udruženja učitelja dolazili su organizovano članovi KPJ i SKOJ-a i obično na galeriji zauzimali takva mjesta da bi dobacivali, odnosno odobravali ili bučno reagirali na istupe pojedinaca u diskusijama. Dolazili su i simpatizeri da zajedno s nama budu u auditoriju i da kao auditorij reagiraju na sve ono što bi bilo politički negativno. Nije bilo skoro ni jedne manifestacije javnog karaktera za koju se nismo javno pripremali da javno ocjenjujemo i platforme i istupe.

Intenzivno smo radili sa omladinom, što nam

Arhiv Bos. krajine B. Luka

ABK 209-116-5/167

je bila jedna od važnijih dimenzija političkog rada. Formirane su mnogobrojne grupe od omladinaaca za koje smo smatrali da su naši simpatizeri. Tako smo ih pripremali za SKOJ i Partiju. Te su grupe bile raznolikog socijalnog sastava jer su u njima bili i radnici, i srednjoškolci i studenti (za vrijeme studentskih ferija). Takav rad dao je rezultate u stasanju čitave jedne generacije revolucionara.

23.- Tada je banjalučka partijska organizacija bila i brojčano jača jer su u Partiju primljeni brojni radnici i studenti. Formiraju se i ćelije u industrijskim preduzećima: Pilana i Fabrika duvana, pored više ćelija Partije i SKOJ-a u gradu. Osim toga, snažan je oslonac Partija stekla u strukovnim sindikatima, odnosno njihovim podružnicama. To se naročito ogledalo u brojnim ekonomskim akcijama, naročito u organizovanim štrajkovima. I tada i kasnije nije bilo ni jednog štrajka u čijoj organizaciji, pripremama i toku nisu sudjelovali kao organizatori članovi Partije, odnosno partijska organizacija. Inicijative u svim tarifnim pokretima i akcijama također su išle partijskom linijom.

25.- Godine 1933/34 rad Partije i SKOJ-a bio je još intenzivniji s tim što se aktivnost širi i van Banje Luke. U 1934. godini pristupili se formiranju skojevske organizacije u Donjem Vakufu, ali je izvršena provala nakon čega su uslijedila hapšenja u Banjoj Luci i Donjem Vakufu i sudski proces u Bugojnu, a potom u Travniku. Taj materijal je poslije prosledjen državnom tužiocu Suda za zaštitu države.

U julu 1934. godine pristupilo se formiranju Oblasnog komiteta za Bos. Krajinu, zbog čega je u Banju Luku došao Šojka (Stevan Raušević) kao delegat Pokrajinskog komiteta u Zagrebu. S tim u vezi je bio i dolazak u to vrijeme Josipa Zmazeka iz Bos. Kostajnice, koji je izvršio i provalu u septembru 1936. godine. U to je vrijeme bila izvršena i provala vaše grupe.

To su, eto, neka moja sjećanja.

Na kraju bih Ti ukratko rekao kako sam dobio pseudonim Potljo, kako me od milja zovu moju intimni drugovi, odnosno kako su me u povjerenju zvali Vilko Vinterhalter.

Arhiv Bos. krajine B. Luka

ABK 209-176-V/167

Asim Alihodžić, Tankredi-Edi Sola, Edo Kunštek i neki drugi članovi Partije iz našeg kruga. I Vase Masleša znao je za ovaj moj nadimak.

Nadimak je isforsirao Simo Svjetlica, možda Tvoj kolega iz Preparandije. Dobio sam ga u prvim razredima Realne gimnazije jer sam meko isgovarao riječ "pošlije" tako da se nekome učinilo da kažem "pošlije". Medjutim, taj nadimak Pošlijo od početka je bio izraz simpatija i prijateljstva drugova prema meni. Tako me zove i naš zajednički prijatelj Aleksandar Jokanović.

Kad ga već spominjem, zamolio bih Te da ga zamoliš da mi pošalje onu memoarsku gradju o Banjoj Luci, čiji je jedan primjerak dao na čitanje Miši Popoviću. Taj primjerak sigurno je Mišo negdje zaturio. Zamolio bih te da zamoliš Acu za kopiju toga teksta jer me on posebno interesira. Mogao bi ga poslati na moju adresu ili na Milana Vakmanovića u Arhiv. Razumije se da bih tekst nakon čitanja vratio.

Srdačno Te pozdravlja i veli Tvoj

Stjepan Vekarić

Arhiv Bos. krajine B. Luka
ABK 209 - MG - V / 167

Dragi Potljo,

Uznan Ti se moram zahvaliti na veoma savesnom i drugarskom odgovoru na ovo što sam Ti poslao. Uz to, bio si veoma ekspeditivan! Sve će mi ovo mnogo pomoći da dopunim, popravim, ispravim i dođeram sve ovo. Po Tvome savetu već danas sam razgovarao sa vojnom i naći ću se sa njim u toku naše nedelje.

Što se ~~seksa~~ tice imena Slavka Zagorca - njim ima ^o dvjica. Ti imaš pravo kao misliš na je fudbalera da nije Tatomirov brat. Rec' ovde o drugome Slavku - stvarnom bratu Tatomira koji je takodje bio ucitelj i sada je penzioner i živ je.

Sinoc' sam se vratio sa Hvara. Tamo sam ostavio Jokanovica i neću mu moći preneti Tvoju poruku, pa je potrebno da mu se javis i sam se dogovoriš sa njim o svemu.

Nadam se da si dobro i da te ova martovska zima nije bacila u gripu, pa te pozdravljam i još jednom se zahvaljujem na veoma opširnom izlaganju. I svetu posebno pozdravi. Nadam se da ću vas oba dvojicu sresti u oktobru za vreme simpozijuma.

B e o g r a d, 12. marta 1970.

D R U G A R S K I

Bajalica

